

אם ישיבות ההסדר. תשי"ד-תשע"ח

אשכולות

העלון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת בהר

גליון 459 | כ' באייר תשע"ח
(שנה שתיים-עשרה)

19:01 **כניסת שבת**
20:04 **צאת שבת**
08:30 **סוזק"ש מג"א**

שמיטה ויובל

ליאור ברנדווין (א')

פרשת בהר עוסקת בדינים העוסקים בסמכות הקב"ה ובכוח שלטונו באדם ובקרקע. נדון בשני דינים העוסקים בעניין זה - שנות השמיטה והיובל.

כאשר הפרשה פותחת בדיני שמיטה ויובל, היא מזכירה שדינים אלה נאמרו בהר סיני. רש"י במקום שואל מדוע דווקא דיני שמיטה ויובל נאמרו בהר סיני, הרי כל המצוות נאמרו בהר סיני? רבו הפרשנים העוסקים בשאלה זו ונעסוק בכמה מהם.

הראב"ע אומר, ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה", ופרשיה זו נאמרה בפרשת משפטים, בברית שנכתרה שם ונאמרה כאן לפני פרשת בחקותי כאזהרה על הדינים, כאשר בפרשה הבאה מגיע העונש אם בני ישראל לא ישמרו את שבתות השנה. בדומה לעונש על העריות שאם ישלחו הארץ תקיא אותם, כך גם אם העם לא ישמור את שבתות השנה הארץ תקיא אותם, ולכן פירש כאן בפרשה לפני את דיניה. תירוץ הראב"ע מתאים לסוברים שהתורה לא מסודרת בסדר כרונולוגי.

אך הרמב"ן אינו מקבל זאת, כי לדעתו התורה מסודרת ע"פ סדר הזמנים ומה שנאמר "בהר סיני" כאשר קיבל את לוחות הברית השניות. כאשר משה עלה אל ההר לקבל את הלוחות הראשונים הוא למד את כל התורה וכשרד הוא שבר את הלוחות, וכאשר הקב"ה סלח לעם ישראל ומשה עלה פעם שנייה אל ההר, הזכיר שוב פעם את המצוות החמורות שנאמרו בפרשת "אלה המשפטים". ולאחר קבלת לוחות שניים הקב"ה צווה את משה לבנות את המשכן ולאחר עשייתו לימד מתחילת ספר ויקרא את כל הלכות הקרבנות ותורת הכהנים, וכאשר השלים זאת אמר לעם שבשעה שהיה בהר סיני צווהו הקב"ה על השמיטה והיובל ודיבר בלשון קשה. וזהו שנאמר "בהר סיני", שלאחר שלימד את תורת הכהנים והקרבנות אמר לעם שאז בהר סיני לימד אותו הקב"ה גם כן דיני שמיטה ויובל.

אך דברי הרמב"ן קשים, מפני שהברית בין עם ישראל לקב"ה תתבטל ותתחדש בפרשת בחקותי, אך אין שם כל חידוש ברית - אלא אזהרות וברכות אם ישמרו את התורה וקללות אם לאו, ולא מצאינו שום חידוש ברית.

לכן, ר"י אברבנאל אומר שמשה רבינו קיבל את כל המצוות מהקב"ה, אך לא לימד אותם מיד, אלא לימד מעט בכל פעם. לאחר חטא העגל וקבלת לוחות שניים, לימד את ההלכות הנוגעות למשכן טהרתו וקדושתו, לאחר מכן לימד מצוות טהרת האומה, כגון התרחקות מעריות ועבודה זרה, וקיום "קדושים תהיו", ולאחר מכן הלכות כהנים וטהרת המקדש, כגון איסור טומאה למתים ושאיין לעבוד עבודת הקודש עם מום.

ולאחר שסיים ללמד את ההלכות שלמד באוהל מועד, המשיך בדינים העוסקים בקדושת הארץ ובהם שמיטה ויובל, ומה שנאמר שהלכות השמיטה נאמרו בהר סיני, הדבר בא לומר שהמשיך ללמד את הדינים שלמד מהר סיני.

מבט טוב

לרב מנחם מנדל בלכמן

לרגל הולדת הנכד

לרב אופיר שירה

לרגל הולדת הבן

לרב מאיר בראל

לרגל הולדת הבת

לרב מרדכי חיימוב

לרגל הולדת הבת

קוד באתר: 7984

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני, יאיר משה אטינגר

*שאלה

א. טעות בשיקול הדעת - מדובר כשיש ספק אובייקטיבי, שרוב הדעות אומרות ככה, מיעוט ככה, והדיין טועה בשיקול הדעת.

ב. טועה בדבר משנה - מדובר בהלכה שכולם אמורים לדעת - זו הלכה מפורסמת, ולכן ואין מי שאמור לטעות בה. מי שטעה בדבר משנה, דינו אינו נקרא דין וכל הדין חוזר.

הראשונים דנו בשאלה אם ניתן לתבוע דיין שטעה בדבר משנה, במקרה שא"א להחזיר את הדין. כגון שפסק שראובן חייב לשמעון, ושמעון כבר טס לחו"ל ולא ניתן להשיגו. האם יש אפשרות לתבוע הדיין.

השו"ע הביא ראשונים שפוטרים, והרמ"א הביא את דעות מחייבים.

וישנה שיטה מחודשת של בעל המאור, שלא רק שהדיין פטור, אלא אפילו אם הוא בעצמו העביר כסף מיד התובע אל הנתבע א"א לתובע, ואע"פ שבטועה בדבר משנה אין כלל דין.

בעל המאור שואל, מדוע באמת דיין שטעה בדבר משנה פטור, הרי הוא הזיק? והסביר שזו אשמתו של בעל הדין, שהרי כשיש מקרה של טועה בדבר משנה, זה דבר ברור שהדיין טועה, ולכן יש לבוא לבעל הדין ולטעון כלפיו למה לא שאל את הדיין שכתוב כך וכך? במילים אחרות, בעל הדין הזיק את עצמו בכך שסמך על הדיין.

ושאל החידושי הרי"ם מגור, למה מאשימים את הניזק שהיה צריך להגיד לדיין שטועה? הרי ראינו שבגמרא בב"ק (כו ע"א) כתוב, שלמרות שהניזק יכל להציל את הבגד מהגחלת, המזיק חייב, מאחר שהניזק סמך על כך שיתבע את המזיק בביה"ד.

אז גם במקרה של דיין שטעה, יכול הניזק להגיד שלא תיקן את הדיין, כי אמר שיתבע אותו לדין אח"כ.

ותירץ שני תירוצים לחלק בין המקרים:

א. חילוק בין מי שמזיק בכוונה למי שטועה - במקרה של הבגד, זה ששם את הגחלת הזיק בכוונה, ואילו במקרה של הדיין הוא פשוט טעה ולא התכוון להזיק. ומאי נפק"מ? הגמרא במסכת ב"מ (לא ע"א) אומרת, שאם אדם רואה אמת המים שעומדת להציף את בית חברו ולגרום לו נזק, ויש ביכולתו לעצור מן המים להגיע אל הבית, הדין הוא שמחויב להציל, מדין השבת אבידה. שהשבת אבידה זה לא רק כאשר רואים רכוש של אדם מושלך ברחוב ומחזירים לבעלים, אלא אף מניעת נזק עתידי מוגדרת כהשבת אבידה. א"כ, אמר חידושי הרי"ם, כאשר אדם רואה דיין שאינו יודע מה ההלכה, הוא אינו יכול להגיד שיתבע אותו אח"כ לדין תורה, אלא הוא מחויב למנוע ממנו טעות כדי שלא יפסיד, שזו ממש השבת אבידה. לעומת זאת, באדם שמזיק בכוונה, אין שום מחויבות למנוע ממנו הפסד, בדיק כמו שאין מחויבות להשיב לחברו ממון שזורק בכוונה - זו אשמתו הבלעדית.

ב. זמן פעולת הנזק - במקרה של הבגד, ברגע שהוא הניח את הגחלת הנזק התחיל, רק שאותה גחלת עתידה לשרוף את כל הבגד. דהיינו פעולת הנזק הסתיימה ברגע הנחת הנזק. אז במקרה כזה לא צריך הניזק להציל את הבגד, כי מבחינת הפעולה המזיק סיים הפעולה, אבל במקרה של הדיין הוא לא התחיל להזיק, אלא אפשר למנוע מהדיין לפסוק לא נכון לפני שהנזק יתחיל, ולכן מחויב למנוע.

הלכה למעשה

לכן, במקרה ששאלנו - לאור העיקרון שהתבאר, היות והניזק ידע שה'מתופף' עשוי להזיק לשולחן, הוא אינו יכול לטעון שאע"פ שידע, תכנן לתבוע את המזיק בב"ד, כי יש לו מחויבות למנוע מהמזיק הפסד אם אינו עושה בכוונה, לפיכך יהיה המזיק פטור מתשלומים.

ראובן הזמין את כל הציבור לבוא לביתו בשבת ל'שירת הבקשות'. תוך כדי ההתלהבות של השירה, אחד האורחים התחיל לתופף עם מזלגות על השולחן,¹ ולאחר זמן של תיפוף שבר את ציפוי הזכוכית של השולחן.

ראובן תבע את המזיק לשלם לו על הנזק, אך המזיק טען שכשהתחיל לתופף לא העיר לו ראובן על התיפוף. ויתירה מכך, ראובן הזהיר אותו שלא לשבור בטעות את הצלחות על השולחן. ולכן טוען שמעון שזוהי אשמת ראובן שלא מיחה בו להפסיק לתופף עם המזלגות על השולחן עצמו. ראובן טען שנכון שהוא ידע שעלול להיווצר נזק לשולחן, אבל לא מיחה, כי אמר לעצמו שגם אם יקרה נזק לשולחן, הוא יתבע את המזיק לדין תורה.

האם העובדה שראובן יכול היה למנוע את הצלת רכושו, ולא מנע, תפטור את המזיק מתשלום הנזק?

תשובה

נאמר בגמרא במסכת ב"ק (כו ע"א):

ואמר רבה, הניח לו גחלת על לבו ומת, פטור, על בגדו ונשרף, חייב.

בגמרא מבואר, שאם אדם רואה את חברו שוכב, והוא שם עליו גחלים לוחשות כנגד הלב וכתוצאה מכך מת אותו אדם, הדין הוא שפטור ממיתה. ולמה פטור? הסבירה הגמרא שהאדם ששכב בחר למות, והאדם ששם את הגחלים, לא יכול היה להעלות על דעתו שהשוכב לא יוריד מעצמו את הגחלים ויאפשר לעצמו למות.

יתירה מזו, השו"ע (ח"מ, תיה, יח) כתב, שאפילו התרו באותו אדם ואמרו לו שהשוכב שונא אותו שנאת מוות, עד כדי כך שיעדיף לא לסלק את הגחלת, כדי לחייבו מיתה על הריגה,² עדיין הדין הוא שפטור, משום שהוא לא אמור לעלות על דעתו שיסכים השוכב למות.

מנגד, במקרה של אדם ששם על בגד חברו גחלת, וחברו ראהו אותו שורף את בגדו, השו"ע פסק בעקבות הגמרא שחייב. ומדוע? הסביר רש"י:

דהא דלא סלקה סבר אתבעיניה ליה בדינא ויפרע ליה.

רש"י ביאר, שבמקרה של הבגד הניזק לא סילק את הגחלת, משום שסבר שיוכל לתבוע את המזיק בבית דין, ולכן אין לו טעם לטרוח ולהציל הבגד.

מפסיקת השו"ע במקרה של הבגד, רואים שגם כשיש באמצעות הניזק אופציה להימנע מהנזק, עדיין יש לו טענה טובה מדוע לא הציל עצמו מן הנזק - סמך על האופציה לתבוע את המזיק לדין, ולכן לא הציל עצמו מן הנזק.

ולכאורה, במקרה ששאלנו, יצא שבעל הבית יהיה זכאי לדרוש תשלום על הנזק, ובדבר הטענה שיכול היה למחות, יש לו טענה טובה, שהסיבה שלא מיחה היא כי ידע שאפשר לתבוע תשלומים בבית הדין.

אבל למעשה יש לחלק בין המקרים.

ישנה סוגיה מאוד סבוכה בשו"ע (ח"מ סימן כה), בהלכות דיין שטעה בדין. בגמרא מבואר שישנם לדיין שני סוגי טעויות:

¹ השיעור נכתב ע"י הבה"ח יאיר אטינגר.

² שזה אסור בשבת.

³ רק לפני כמה שנים היה סיפור על אדם שהעדיף להיות כל חייו בכלא רק לא לתת גט לאשתו.

שנינו במסכת קידושין (כט ע"א):

מתני'. כל מצות הבן על האב - אנשים חייבין, ונשים פטורות, וכל מצות האב על הבן - אחד אנשים ואחד נשים חייבין. וכל מצות עשה שהזמן גרמא - אנשים חייבין, ונשים פטורות, וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא - אחד האנשים ואחד הנשים חייבין. וכל מצות לא תעשה, בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא - אחד האנשים ואחד הנשים חייבין, חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים.

גמ'. מאי כל מצות הבן על האב? אילימא כל מצות דמייחייב ברא למיעבד לאבא, נשים פטורות? והתניא: איש - אין לי אלא איש, אשה מניין? כשהוא אומר: איש אמו ואביו תיראו - הרי כאן שנים! אמר רב יהודה, ה"ק: כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו - אנשים חייבין, ונשים פטורות. תנינא להא דת"ר: האב חייב בבנו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות; וי"א: אף להשיטו במים; רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות - מלמדו ליסטות. ליסטות ס"ד? אלא, כאילו מלמדו ליסטות.

רואים מכאן את החובה שיש לכל אבא ללמד את בנו אומנות, לבל יגיע לידי ליסטות ויגנוב את הבריות, אם בהעלמת מס שזה לא קשה לאדם לעשות עד כדי גניבה ממש.

אך במשנה האחרונה באותה מסכת מובאת דעה מעניינת:

רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: ושאר כל אומנות אינן כן, כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו - הרי הוא מת ברעב, אבל התורה אינה כן, אלא משמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו, בנערותו מהו אומר? וקוי ה' יחליפו כח, בזקנותו מהו אומר? עוד ינובון בשיבה; וכן הוא אומר באברהם אבינו: ואברהם זקן... וה' ברך את אברהם בכל. מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חוקותי ותורותי.

ולא כתוב שם שיש דעה חולקת, ולא עוד אלא הגמרא חוזרת על הדברים בסוף המסכת:

תניא, רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שכל אומנות שבעולם אין עומדת לו אלא בימי ילדותו וכ"ץ

ומבאר המהרש"א שטעם הכפילות - בכדי לסיים בדבר טוב.

ועוד, הרי כתוב במשנה במסכת אבות (ב, ב):

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון.

הקושיא מתעצמת לנוכח העובדה, שרבי מאיר אמר לעיל:

רבי מאיר אומר: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו.

והגמרא במסכת עירובין (יג ע"ב) מגלה לנו כי "רבי נהוראי הוא רבי מאיר"!

וכן אמרו בברכות (ח ע"א): "גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים, שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". ובכתובות (ה ע"א): "תניא, משדכין על התינוקות בשבת ללמדו ספר וללמדו אומנות". ופירש רש"י, שאין זה בכלל ממצוא חפצך, כי מצוה היא ללמדו אומנות, שנאמר ראה חיים עם אשה אשר אהבת, כלומר, למוד אומנות שתחיה ממנה יחד עם התורה).

א"כ, נשאלת השאלה, מהי הדרך הנכונה שיבור לו האדם? יש כמה דרכים לבאר:

ממשיך מהרש"א ומבאר, משמעות הדברים היא שלא יחשוב האדם שכלל שיעבוד קשה יותר יהיה לו יותר כסף ותהיה מלאכתו קבע ותורתו עראי - אלא יעסוק במלאכה נקיה וקלה שיוכל לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי, וכמאמר רבי מאיר במשנה, שלעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו.

וזוהי כוונת רבי נהוראי, הוא לא חולק על המשנה כאן שאדם צריך ללמוד את בנו אומנות, אלא הוא רוצה לומר שהוא מניח את "הקביעות של כל האומנות ואני מלמדו תורה בקבע ואומנות עראי".

לומדים אנו, שגם כאשר אדם הולך לעבוד, ללמוד מקצוע, חשוב שכל חייו ייתן קביעות לתורה והאומנות שלו תהיה ארעי. וכמו שמסופר על החפץ חיים שהיה לו מכולת, וברגע שהרוויח את הסכום היומי הנדרש לו - סגר והלך לעסוק בתורה, ולכן יצא ממנו החפץ חיים.

דרך נוספת לבאר את הסתירה, היא של בעל הפני יהושע. רבי נהוראי לא חולק שיש חובה ללמוד מקצוע בכדי לא להגיע לידי לסיטות חלילה או בזיון התורה, אלא רק כלפי עצמו אמר כן "מניח אני" וזה משום שראה שבנו "זריז ומומלח ותלמודו מתקיים בידו בענין שיהא ת"ח גמור וצדיק גמור שמלאכתו היא נעשית ע"י אחרים" ולכן אמר שמניח את כל האומנות שבעולם ולא מלמדו אלא תורה, כי ידע שצדיק כזה ודאי מלאכתו תעשה ע"י אחרים, כמו אברהם אבינו שה' ברך אותו בכל.

לפי זה יוצא כי רק אדם שרואה ברכה בלימודו ובמעשיו, שהכל מקלסין אותו, יכול לוותר על לימוד 'מלאכה', לפחות באופן רציני, ולא כל אחד יכול לעשות זאת, אדם כזה שלא מתאים יש חשש שלא רק יפגע בעצמו אלא גם יפגע באחרים = ילסטם את הבריות, והדברים מתבארים עוד מגיל צעיר, כמו שקובעת הגמרא במסכת ברכות (מח, א): בוצין בוצין מקטפיה ידיע (כבר מרגע חניטת הדלעת ניתן לדעת אם תהיה משובחת).

דרך נוספת ומעניינת היא של בעל ספר המקנה רבי פנחס הלוי איש הורוויץ הטוען כי הכל תלוי ברמת הבטחון של האדם שהקב"ה יפרנס אותו - "הדבר ברור אם לבו נכון ובטוח בה' באמונה שלימה כי אין מחסור ליראיו ע"ז נאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו כיון שליבו בטוח בה' בוודאי יהי' ה' מבטחו". ועל זה אמרו במדרש תנחומא לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, אלו תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, ואדיר כל חפצם בתורת ה', ולא יליזו מנגד עיניהם יומם ולילה בסוד ה' עלי אהליהם, והם הזוכים לכתרה של תורה, ועל כגון זה אמרו חז"ל בביצה (טו ע"ב): "אמר הקדוש ברוך הוא, בני, לוו עלי והאמינו בי ואני פורע, שכפי חוזק האמונה כן יהיה ה' מבטחו".

דרך זו קשה לקיום, שכן על האדם לסמוך על הקב"ה בכל ליבו, ונראה כי לדרגה כזו של אמונה שלמה לא רבים יוכלו להגיע.

דרך נוספת שחשבתי להציע בביאור הדברים: רבי נהוראי בודאי סובר שצריך ללמדו אומנות (כמאמר רבי מאיר ועוד), אלא הוא נקט בהנהגה של "איני מלמד בני אלא תורה" מתוך ידיעה שעליו יהיה מוטל לזון את בנו, שהרי כל החשש הוא שמבלי מלאכה סוף הבן ללסטם את הבריות, אך כאשר אביו מוכן ליטול עליו את עול פרנסתו וללמדו תורה - הדברים עולים יפה.

למסקנה, נביא כי הרב עובדיה יוסף, בשו"ת יחיה דעת (ח"ג סי' עה) נשאל בדבר ילד שסיים לימודי בית ספר יסודי - האם ילך לשיבה תיכונית או לשיבה שלומדים בה רק תורה? ולאחר שהביא את הדעות השונות, סיכם:

לאור כל האמור נראה, שכל שישנה אפשרות שימשיך את לימודיו בישיבה קדושה שעוסקים בה בתורה בלבד, אין ספק שעדיף ללכת לשיבה כזאת יותר מאשר ללכת ללמוד בישיבה תיכונית, כדי שיוכל להיות מושלם בכל מקצועות התורה... ואשרי חלקו של השם כל מעינותיו בתורתנו הקדושה, כי היא חיינו ואורך ימינו... ובפרט אם נתברך בכשרונות מעולים והוצק חן בשפתותיו, שאם ישקוד על דלתות תורתנו הקדושה, יהיה מורה הוראות בישראל וממצדיקי הרבים, שמעלתו גדולה מאוד, ובפרט בדורינו זה.

את מסקנתו מבסס הרב בעיקר על דברי הרמב"ם:

כי מי לנו גדול מהרמב"ם שהעיד על עצמו באגרותיו: שכל מה שעסק בחכמות אחרות כפילוסופיא ורפואה וכדומה, אינו אלא לשמש לרקחות ולטבחות לתורה הקדושה להראות העמים והשרים את יפיה כי טובת מראה היא, ועם כל זה התאונן על כי נתמעטה עונתה של התורה.

ומסיים בדברי הרמב"ם המפורסמים בסוף הלכות שמיטה ויובל (פרק יג הלכה יב):

ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם כל שבטי ישראל, מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו, ולהורות לרבים דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים, שנאמר יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכים מלחמה כשאר ישראל, ולא זוכים לעצמם בכח גופם, אלא הם חיל השם יתברך. ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש אשר נדבה רוחו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' ולשרתו, לדעת את ה', ולהבין ולהורות בתורת ה', והלך ישר כמו שעשהו ה' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכהו בעולם הזה בדבר שיספיק לו פרנסתו, כמו שיזכה לכהנים הלוים, וכן אמר דוד, ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי.

בדבר פסיקה זו של הרב עובדיה, לאור תשובתו הארוכה, נראה כי הרב מאמין שניתן להתפרנס ולקיים את החלק של "המלאכה" גם מבלי ללמוד בישיבה תיכונית, אלא בישיבה שכל כולה תורה.

המבקשים ר' יוסף שיליאן

השירה הזאת

באמצע החודש כמעט בלי כוונה,	מתאם בין עצמאות, ישראלית מזהירה,	נולד פסח שני, לחודש זיו.
הסתנן לו יום, שאת החודש שינה.	לנהרה אינסופית - אלוקית, קבלתה של תורה.	כך אלפי שנים, אותה תמיהה מהדהדת,
דרישה מלמטה, קדושה עליונה,	בניגוד למלאכי עליון, הניצבים פועלים,	למה נגרע? רחוקים מן מולדת.
עמדו ואשמעה' את ציווי השכינה.	תחת ההר העשן, ינובאו מקבלים.	והשור מנגח, בקרני ראם של תקווה,
קורבן בל יותם, מיוחד ואינו...	חופשיים מעצם טבעם, החלו ספירה,	ומנביט לו משיח, מרד בר כוכבא.
עבר זמנו בטל קורבנו.	טרם גילו סגולתם, התגלתה הבחירה.	הקריאה הגדולה, נשמעה אפסי ארץ,
ובכן מה עניינו וסודו המוצלח?	בחירה לבלתי נגרע, מאומה טהורה,	ותחל רוח לפעם, בעצמות בן פרץ.
של הדילוג החוזר, שעל פסח פסח?	מאותה חירות לאומית, של העוסקים בתורה.	באייר פעלו, ובאייר עתידים הם לפעול,
***	ובמפגש האידיאות, שמיים וארץ נשקו,	קרמה בשר עצמאותנו, ופסק הלב מלחדול.
בין היציאה הגדולה, של עם עבדים,	בחסד אל מלא הוד, חוקה אחת חקו.	ויכון כסא רוח אפינו, ותצא האורה,
למעמד המופלא, לו כולנו עדים.	ומהטלה התאום, עלה שור - רב תבואות,	בן יוסף משיחנו, מכין העטרה.
מציץ לו, בסתר, אחרי האביב,	המשביר, הפועל, המחולל נפלאות.	ובאותו חודש מאיר, כמוסה ברוך אדווה,
אור נוגה זורח, ירח זיו.	ומהכוח המעשי, הבחירי, בהודו המרהיב,	גל של פרץ אדיר, חגם של פועלי תשובה.

שאלות על הפרשה ר' דניאל בוחבוט

פסי בשאלתי

- כה, טו: מבואר ברש"י שיש אונאה בקרקעות, וקשה שהרי קיי"ל שאין אונאה בקרקעות (ב"מ נו ע"ב). (עיון הפרשה)
- כה, יד: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו, וקשה למה פתח הפס' ברבים וסיים ביחיד? (עיון הפרשה)
- ג. אבות ד, יא- רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד. תשובה ומעשים טובים, פתרים בפני הפרענות".

ישר כח לר' איתן גרתי הי"ו על כתיבת המאמרים המקיפים בהלכה במדור 'אורח חיים', במשך קרוב לשנתיים (תשע"ז-תשע"ח). יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה! תודתנו גם לפוסק הישיבה, הרב אפרים רובינשטיין שליט"א, על הגהת המאמרים מדי שבוע.

וקשה: א. באיזה תשובה מדובר שהיא מגינה בפני הפורענות? אם בתשובה מאהבה - הרי שנהפך לו לזכויות וכבר אין כאן פורענות, ואם בתשובה מיראה הרי שנהפך לו לשגגות וגם עליהם מגיע פורענות?
ב. מדוע צריך מעשים טובים, לכאורה תשובה לבד הינה תריס בפני הפורענות שאין לך דבר העומד בפני התשובה.